

actualitads

Informaziuns dalla Regiun Surselva

Cumpara duas gadas ad onn

ediziun
dil zercladur 2007

regiun surselva

Votaziun dils 17 da zercladur 2007

Revisiun totala dils statuts dalla Corporaziun regiunala Regiun Surselva

Cun la revisiun totala dils statuts vul la Regiun Surselva promover l'identitad regiunala, megliurar las cundiziuns economicas e rinforzar politicamein la regiun anen ed anoviars. Las novas structurass ein la premissa per dar damogn allas sfidas futuras d'ina regiun muntagnarda ed accentueschan il medem mument la rolla tradiziunala da pionier dalla Surselva sil camp dil svilup regiunal.

Il svilup ell'economia, ella societad ed el stadi han per consequenza che pli e pli damondas ston vegnir sliadas communablaimein sur ils cunfins communs ora. Il novs statuts dalla Regiun Surselva fuorman ina basa moderna e progressiva per ina Surselva ferma ed innovativa. Per sliar ils problems economic e socials ein il cunfins territorials da pli e pli pintga muntada ed il focus sto vegnir aviarts sin l'entira regiun. En quei connex ein dumandai ni interess particulars ni in patertgar stretg che tonscha strusch sur igl agen nas ora. Communablaimein sto ei vegnir encuriu pusseivladads aunc buca utilisadas ed effects potenzials da sinergia per promover e rinforzar l'entira Surselva. Sco quei che las experientschas dils davos decennis han mussau sa in'extensiun dalla collaboraziun intercommunal succeder sulettamein cun agid d'in consens che sebase sin la confidanza dallas vischnauncas participadas. La collaboraziun regiunala denter las vischnauncas ha rinforzau la regiun senza debilir l'autonomia da vischnaunca. Quei ei stau pusseivel grazia allas incumbensas claramein definidas per la Corporaziun regiunala.

Basegns d'agir

Schegie che la Surselva ei en cumparegliazion cun autras regiuns dil Grischun sin in dils empires rangs sto quella constataziun vegnir relativada ed il context naziunal. Ella concurrenza internaziunala dispona la Svizra numnadamein d'in pign carschen e sch'igl entir cantun Grischun ei alla cua dil svilup economic constat la pretensiun dil concept directiv economic 2010, tenor il qual:

- il carschen economic succeda els territoris metropolitans,
- la midada da tendenza ei cundiziunada conjuncturalmein
- la solidaritad cul territori rural daventa pli e pli pigns. En quei context san ins era veser la decisiun dil Cussegl federal per spustar la construcziun dalla Porta Alpina.

Ina Regiun Surselva competitiva

Problems structurals sesligian buca da sesez. Per quei motiv eis ei indispensabel d'interpretar mesiras correspundentas per promover e rinforzar l'identitad regiunala anen ed anoviars.

Cun posiziuns claras e finamiras precisas duei vegnir fullau via als interess dalla regiun. Persuenter drova ei in gremi communabel che sviluppescha ideas innovativas e che realisescha quellass cun la perschasiun necessaria. Quella funcziun avantgardista sa vegnir surprida el futur dil parlament regiunal. Quei ei era el senn dalla Nova Politica Regiunala, tenor la quala las regiuns ston sviluppar atgnas iniziativas per megliurar la competitivitad e per augmentar la creaziun da valurs.

Novaziuns essenzialas

Las pli impurtontas midadas dalla revisiun totala dils statuts dalla Regiun Surselva ein:

- Crear in parlament regiunal cun garanzia da sez pils cumins,
- elecziun dalla suprastanza regiunala, dil parlament regiunal e dil president regiunal/dalla presidenta regiunala, tras il pievel
- introducir il sistem departamental per la suprastanza regiunala tras il pievel,
- extender igl artechel d'intent,
- possibilizar d'introducir in pagament da basa da maximal in tierz dils cuosts,
- reglar il diever dils lungatgs officials.

Procedura da consultaziun

35 vischnauncas e 6 organizaziuns beneventan per la gronda part la revisiun totala dils statuts dalla Corporaziun. Quei pertucca oravontut l'introducziun dil parlament regiunal e dil sistem departamental per la suprastanza sco era l'elecziun dil pievel per tut ils mandataris dalla Regiun Surselva tenor il sistem da maiorz. Singulas resalvas pertuccan l'introducziun dalla contribuiziun da basa per reparter il cuosts administrativs sin las singulas vischnauncas. Entginas vischnauncas teman ch'ellas vegnien engreviadas cheutras surproporzionalmein. Cun limitar la contribuiziun da basa sin maximal in tierz dils cuosts sa ei vegnir fatg frunt a quella tema.

Il mistral critichesch ch'ei seigi buca stipulau els statuts ina collaboraziun pusseivla culs cumins. La fixaziun explicita da quella cooperaziun pusseivla ei denton era buca necessaria. Tenor la nova constituiziun cantunala adempeschan las Corporaziuns regionalas incumben-

Novas sfidas

pretendan novas structurass

Il svilup demographic ellas regiuns da muntogna meina pli e pli ad ina depopulaziun da quels territoris, sch'ei reussescha buca da crear plazzas da lavur attractivas e segiras per nossa giuventetgna. A liunga vesta san sulettamein novas familias e sche pusseivel in augment dalla quota dallas naschientschas garantir che vitgs pli pigns mierien buca ora e che nossa regiun seigi habila da surviver.

Da vart dil stadi vegnan actualmeins mieds existents da promoziun transformai ed adattai ad ina nova strategia. El center stat la promoziun d'iniziativas, da programs e projects per rinforzar l'innovaziun, la creaziun da valurs e la competitivitad. Agids finansials vegnan dai el futur mo per financiar projects che fan part d'in sistem per crear valurs e che gidan a rinforzar quel. En vesta a quellass novas sfidas ston las Corporaziuns regionalas surprender novas incumbensas e responsabladads.

Las midadas structuralas previdas ella revisiun dils statuts tegnan quen da quella nova situaziun da partenza. Cun l'introducziun dil sistem departamental per la suprastanza regiunala duei vegnir contonschiu ina pli gronda efficienza grazia allas claras incaricas e competenzas. Il medem mument vegn l'introducziun d'in parlament regiunal a menar ad ina lavur parlamentaria activa ed ad ina megliera soluziun per sliar las incumbensas futuras dalla Corporaziun regiunala. El futur ston novas incumbensas vegnir sliadas dalla Corporaziun sin fundament dalla nova politica regiunala. Quei sto succeder a moda proactiva enteifer la regiun.

Il projects che la Regiun Surselva ha lantschau ils davos onns muossan claramein en quella direcziun.

Ei sto esser nossa finamira communabla da formar la Surselva sco regiun avivata cun plazzas da lavur segiras ed attractivas e da posiziunar la Surselva sco regiun da habitar attractiva e sco destinaziun da vancanzas tschercada.

L'approbaziun dils statuts ein in impurtont pass per contonscher quella finamira.

■ Sep Cathomas, president regiunal

sas che vegnan adossadas ad ellas tras il cantun, ils cumins ni las vischnauncas (art. 72, al. 2). Ina collaboraziun denter ils differents palancaus statals ei pia garantida, aschia ch'ils statuts dalla Regiun Surselva ston buca repeter quei explicitein. Ils statuts dalla Regiun Surselva prevedan ch'ei sappi vegnir surpriu ulteriurs pensums sper quels che vegnan adempli gia oz sco p. ex. il svilup dall'economia, l'economisaziun dil rumien, ni la scola da musica. Il transferiment da novas incumbensas alla Regiun Surselva succeda denton expressivamein sin giavisch dil cantun, dallas vischnauncas ni dils cumins. En quei connex ston las consequenzas finanzialas per l'istanza delegonta vegnir cumprovadas claramein. Ei discuora pia nuot encunter ina collaboraziun futura denter ils differents palancaus statals. La finala sto denton vegnir menziunau ch'ils cumins adempeschan oz tenor il dretg superieur per gronda part funcziuns giudizialas sco menar l'ugadia ufficiala, ils uffecis da stadi civil ni ils uffecis da stumadira, ferton che las Corporaziuns regionalas exequeschan en emprema lingua prestaziuns da survetsch en favur dallas vischnauncas e pensums politics per l'entira regiun. Sin fundament da quellas activitads differentas ein dispetas per competenzas negin tema.

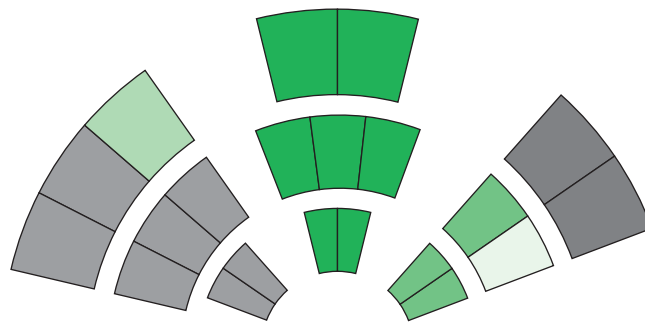
Il parlament regional

La midada essenziala dils statuts dalla Corporaziun ei l'introducziun d'in parlament regional da 25 personas. L'elecziun succeda tenor il sistem da maiorz ed ils cumins sco era las vischnauncas da Flem e Trin fuorman il cerchel electoral cun garanzia da sez. La repartiziun dils sez succeda tenor la populaziun svizra residenta. Cun quella regulaziun vegn garantiu che mintga cumin seigi representaus cun silmeins ina persona el parlament regional. Il cuoz d'uffeci munta a quater onns e reelecziun ei pusseivla. Per che quei gremi obtegni la muntada aspirada vegn il parlament a seradunar silmeins quater gadas ad onn. Sin basa dil diember dalla populaziun pils 31 da december 2005 secumponess il parlament regional sco suonda:

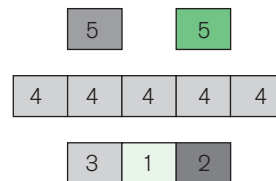
La suprastonza regionala

Da niev secumpona la suprastonza regionala sulettamein aunc da tschun commembers.

- 8 Cadi
- 7 Foppa
- 4 Lumnezia
- 2 Rueun
- 3 Flem/Trin
- 1 Stussavgia

- 1 President dil parlament
- 2 Vicepresident dil parlament
- 3 Actuar
- 4 Suprastonza regionala
- 5 Dumbravuschs

L'elecziun succeda tenor la procedura da maiorz. Sco cerchel electoral survescha igl entir territori dalla Corporaziun regionala. Da niev vegn introducius il sistem departamental. Ils departaments cumpeglian las sequentas incumbensas:

Disposiziuns finanzialas

Per reparter ils cuosts sin las singulas vischnauncas valan ils sequents quater criteris:

1. Da principi vegnan ils cuosts repartgi 50% tenor il diember da habitonts e 50% tenor la forza finanziaria.
2. Per las incumbensas administrativas e generalas dalla Corporaziun sa il parlament regional fixar ina contribuziun da basa da maximal in tierz dils cuosts.
3. Ils cuosts per incumbensas e mesiras specialas vegnan adossai allas vischnauncas a proporziun da lur avantatg.
4. Sch'ina vischnaunca ha negins avantatgs d'in cert pensum, ha ella da contribuir nuot vid ils cuosts da quel.

Consequenzas finanzialas

L'introducziun dil parlament regional caschuna cuosts da CHF 35 000.–. En quei connex eis ei denton da menziunar che las expensas dallas

vischnauncas per indemnisar ils delegai crodan naven. La professionalisaziun dalla suprastonza regionala ei medemamein cumbinada cun expensas supplementaras. En vesta al pli grond engaschi temporal dils commembers da suprastonza ei ina adattaziun dalla salarisaziun indicada ed en cumparegliaziun cun incaricas cumparegliablas ella regiun ein quellas tariffas minimalas. En tut vegn ei quintau cun cuosts da CHF 70 000.–. Repartgi sin las 45 vischnauncas dalla regiun ei quei denton ina summa mudesta.

Radunonza da delegai

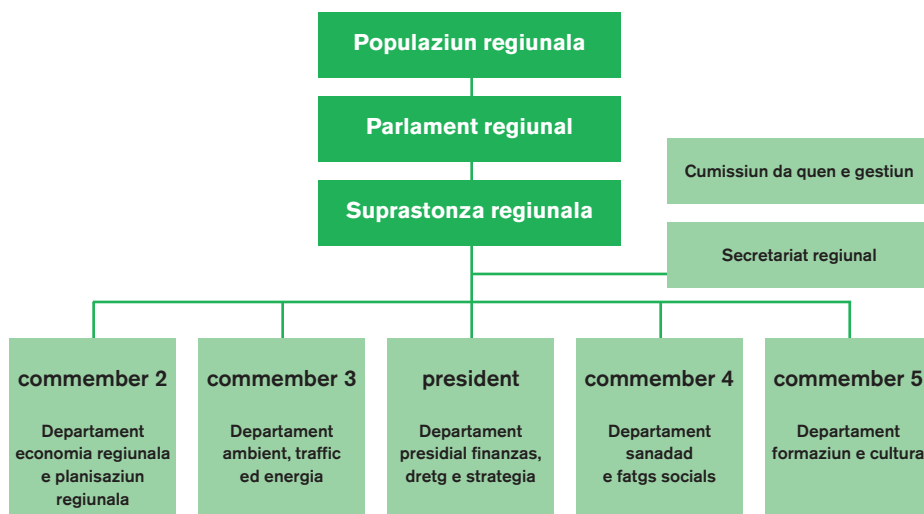
Ils 16 da matg 2007 han las delegadas ed ils delegai dalla Corporaziun regionala deliberau il sboz per ina revisiun totala dils statuts cun 61 encunter 2 vuschs per mauns dalla votaziun dil pievel.

Proxims pass

Ils 17 da zercladur 2007 han las votantas ed ils votants da decider all'urna davart il sboz dils statuts. En cass ch'il project vegn approbaus dil pievel vegnan ils statuts suttamess silsuenter alla Regenza per l'approbaziun. Silsuenter vegn la suprastonza a metter en vigor ils statuts ed igl atun, pli probabel il november, succedan allura las elecziuns pil president regional, pil parlament regional e per la suprastonza regionala. La nova perioda d'uffeci entscheiva per tut ils mandataris igl 1. da schaner 2008 per ina perioda d'uffeci da quater onns.

Proposta

La radunonza da delegai propona a Vus, prezias votantas e prezias votants d'approbar la revisiun totala dils statuts dalla Regiun Surselva.

Impressum

Herausgeber: Regiun Surselva
 Auflage: 12 000 Exemplare
 Versand: An alle Haushaltungen in der Surselva
 Layout und Druckvorstufe: www.hublard.ch, glion
 Druck: selva caro druck, flem